

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

תוכן עניינים

- א. זנב העגל ... קפיץ העליון ולא קפיץ התחתון וכנגדו בגמל ניכר 1.....
- ב. ואלו שאין שוחטין עליהן לא במקדש ולא במדינה חוורור והמים שאין קבועין וחוטין הפנימיות שנפגמו אבל לא שנעקרו 2.....
- ג. ובעל גרב ובעל יבלת ובעל חזזית 3.....
- ד. זקן וחולה ומזוהם 4.....
- ה. ושנעבדה בו עבירה ושהמית אדם ע"פ עד אחד או ע"פ הבעלים 5.....
- ו. וטומטום ואנדרוגיניוס לא במקדש ולא במדינה ... אינו בכור אלא נגזז ונעבד 5....
- ז. מן הבהמה להוציא רובע ונרבע מן הבקר להוציא את הנעבד מן הצאן להוציא את המוקצה ומן הצאן להוציא את הנזגה 6.....
- ח. אנדרוגיניוס בכור הוא ומומו עמו או דילמא ספוקי מספקא ליה 6.....
- ט. בטומטום דברי הכל ספיקא הוא וקדוש מספיקא 7.....

דף מא.

א. זנב העגל ... קפיץ העליון ולא קפיץ התחתון וכנגדו בגמל ניכר

זנב העגל¹ אם יש בו שתי חוליות חשוב מום, ושלוש חוליות אינו מום.

לא היתה חסרה בו חוליה, אלא שהוא קצר, שאינו מגיע לערקוב – פרק בירך, שי"א שהוא באמצע הירך הארכובה, העליונה, מקום חיבור השוק והירך, ויש שכתבו שהוא פרק העליון, שמחבר הארכובה לשוק² חשוב

¹ רדב"ז הלכות איסורי מזבח פרק ב הלכה ד
² טור שט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

מוס³, שרוב העגלים זנבם מגיע לערקוב, והוא בכלל "כל מוס רע". ויש שלא מנו מוס זה⁴, שאף אם אינו מגיע לערקוב אינו מוס⁵, לפי שעתיד הזנב לגדול⁶.

ב. ואלו שאין שוחטין עליהן לא במקדש ולא במדינה חוזרו והמים שאין קבועין וחוטין הפנימיות שנפגמו אבל לא שנעקרו

כבר התבאר לעיל דף לח. שמי שאינו רואה בשתי עיניו או באחת מהן, אע"פ שאין נראה בהן שינוי כלל מחמת שירדו מים אל תוך העין⁷ בקביעות⁸ ומונעים את הראות⁹, הרי זה מוס.

וכן מי שאינו רואה בעיניו או באחת מהן ראייה ברורה מחמת שהיה בה סנורים קבועים,

אי זו היא סנוירין קבועים כל ששהה שמונים יום ולא ראה ובודקין אותו שלש פעמים ביום שבעה ועשרים¹⁰ מעת שהרגישו בו וביום ארבעה וחמשים וביום שמונים אם ראה מונים לו שמונים מעת שפסקה הראייה.

³ טור שם

⁴ עי' רמב"ם אסו"מ פ"ב, ועי' ב"י שם בדעתו, ועי' להלן. וכן העתיק הסמ"ג לאוין שם. ועי' ערה"ש יו"ד שם סי"ח, שיש לחוש לזה

⁵ עיין לקוטי הלכות, וע"ש עין משפט אות ק.

⁶ עי' פהמ"ש לרמב"ם בכורות שם, ועי' ב"י וב"ח שם ורדב"ז שם וד"ח שם אות יט בדעתו. ועי' הג' צ"ק (על הגליון) בכורות מ ב, שיי"ג כן ברש"י שם. ועי' חסל"א (תאומים) מהדו"ת יו"ד סי' עה, שאף לד' זו, הוא מוס עובר

⁷ ועיין בתפארת ישראל שם אות כ שפירש שענינו נוטפות וזולגות מים תמיד

⁸ ומה שאמר הקבועים הוא שב אל המים והחזרו שלפעמים יתמסמם הסתום ויסורו המים ויתפזרו ולא יעמדו ולפעמים תהיה הראייה נעדרת מחמת סבות אחרות ויבריא אחרי כן רמב"ם פירוש המשניות בכורות פ"ו מ"ג

⁹ ר"ב בכורות פ"ו מ"ג מלבי"ם בתורה והמצוה אמור פ' ג אות מו ועיי"ש שגם טיפות לבנות שיש בעין ומונעות את הראות הרי הם בכלל זה

¹⁰ כן הוא שיטת רש"י שם ל"ט א' אמנם תוס' כתבו שם שיהיה בראש השמונים ובאמצע דהיינו ביום ארבעים וביום סוף השמונים יעו"ש. ורבינו היה רופא מובהק ופסק כפי חכמתו. מעשה רקח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

ובמה יודע שהמים¹¹ קבועין כשאכלה עשבים לחים מראש אדר עד חצי ניסן ואכלה אחרי כן עשבים יבשים אלול וחצי תשרי ולא נתרפאה הרי אלו מים קבועים¹².

וכבר התבאר לעיל דף לה: ודף לז. ששיניים החיצונות¹³ שבאמצע הפה¹⁴ שניקבו או שנפגמו אע"פ שנשאר מקצתן או שנגממו, שניכר החסרון בהם אע"ג שלא נעקר לגמרי הרי הם מום לבכור.

אבל שיניים הפנימיות והם השיניים הגדולות דוקא אם נעקרו הוי מום, שהרי רק בעת שפותחת פיה וצווחת הן נראין חסרין, ואם לא נעקרו לגמרי אינן נראים חסרים.

ג. ובעל גרב ובעל יבלת ובעל חזיזת

ארבעה מומין הראויין להיות בכל הגוף ואלו הן:

הראשון – מי שיש בו גרב יבש¹⁵ כל שהוא בין שהוא מבפנים לח ובין יבש וזהו הגרב האמור בתורה, וזהו מין שחין

השני – כבר התבאר לעיל דף מ: שיבלת שיש¹⁶ בה עצם בכל מקום שתהיה בין בעין בכל מקום הוי מום, ושחין בו עצם בכל הגוף אינו מום ואפילו יש בה שער.

¹¹ שם הלכה יג

¹² איבעיא ולא איפשיטא ואזלינן לחומרא ולכן פסק דבעינן לח בזמן הלח ויבש בזמן היבש. הר המוריה שם

¹³ שם ה"ג ושם סעי' ח

¹⁴ וכתב רבינו בפ"י המשניות וז"ל הם שני החומים הבולטים בגופו של חיך קרוב לשיפוי כובע והם נראין לעין בשעה שפותח פיו וחומים הפנימיות הם הפיקות והן הנה שקורא ר' חנינא מתאימות מפני שהן מזדווגות וי"א חיטיו שיניו וחיטין הפנימיות המוחנות עכ"ל אמנם רש"י ז"ל פ"י החומין לפי שבבהמה אין שינים ונראים החומים משא"כ באדם עיין שם מ"ג א'. הר המוריה שם.

¹⁵ אבל לח מבחוץ אינו קבוע עיין בכורות שם מ"ב

¹⁶ לבוש שם ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

אם יש בלובן עינה יבלת שיש בה שער¹⁷, הוי מום, ובשחור אפילו יבלת בלא שיער הוי מום שכיון שיש בשחור יבלת א"כ אינו רואה באחת מעיניו ראייה ברורה דהוי מום.

השלישי – מי שיש בו חזזית מצרית כל שהיא והיא חזזית קשה ובעורה וזו הוא ילפת האמורה בתורה אבל חזזית שאינה של מצרית לא הוי מום ודבר זה צריך ידיעה ובקיאות לחלק בין מצרית לאינה מצרית.

הרביעי – כל עצם שבגלוי שנחרץ בו חריץ דהיינו שניכר שחסר קצת מרוחב העצם אע"ג שלא נשבר¹⁸ הרי זה מום והוא בכלל חרוץ האמורה בתורה, ואין הצלעות בכלל עצמות שבגלוי וכל מום בעינן שיהיה בגלוי והעצמות הם בפנים הבהמה ולהכי לא הוי מום בשבירתם.

ד. זקן וחולצה ומזוזה

ועוד יש שם שלשה¹⁹ מומין אחרים ואינם באבר פרטי אלא קלקול בכל בנין הגוף ואלו הן:

הראשון – מי שהזקין כל כך שהגיע להיות רותת ורועד כשהוא עומד, אבל אם לא הגיע למדרגה זו כשר²⁰

השני – החולצה כשהוא רועד מפני חוליו וכשלון כחו, וכן הטריפה, ובאדם כשר. וכן יוצא דופן פסול בבהמה ובאדם כשר.

¹⁷ ובשחור אפילו יבלת בלא שיער הוי מום שכיון שיש בשחור יבלת א"כ אינו רואה באחת מעיניו ראייה ברורה וזה כבר נתבאר לעיל דהוי מום ודעת רש"י בכורות מ"ב שרץ יבלת שבשחור הוי מום גמור אבל בלבן ויש בה שיער אינו מום גמור אלא דינה כדלקמן בקדשים שלא קריבין ולא נפדין, אלא ירעו עד שיפול בהן מום ודעת תוס' שם שבלבן לא הוי מום כלל ובשחור עם שיער הוי מום גמור ובשחור בלא שיער לא קריבין ולא נפדים (ערוך השולחן העתיד שם סעי' ו)

¹⁸ עיין תוי"ט שם מ"י ובתפארת ישראל אות עד

¹⁹ רמב"ם הלכות ביאת המקדש פרק ז הלכה יב

²⁰ ואפילו לר"מ ריש מס' פרה שאין מביאים זקנים מפני הכבוד מ"מ מן התורה כשירים (ערוך"ש שם)

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

השלישי – המזוהם²¹ וכהן שהוא מזוהם בזיעתו רוחץ ושף כל גופו בבושם ועובר, היה ריח פיו רע נותן בפיו פלפל או זנגביל וכיוצא בהן ועובר, ואם עבד בזיהום זיעתו או בזיהום פיו הרי חילול עבודתו כשאר אלו הבעלי מומין כולם.

ה. וּשְׁנַעְבַּדָּהּ בּוֹ עֲבִירָה וְשֶׁהִמִּית אָדָם ע"פ עד אחד או ע"פ הבעלים

כבר התבאר במסכת קידושין דף סו. וזבחים דף עא. שהרובע²², והגרבע, ושהמית את האדם, שבשרן אסור בהנאה²³, אין צריך לומר באלו שהן אסורין לגבוה. שאחד הבהמה ואחד העוף שנרבעה או שהמית את האדם, הכל פסול לגבי המזבח.

אולם יש שאסורין למזבח למרות שמותרים להדיוט, ובמה אמרו שהן אסורין למזבח כשהיו מותרין להדיוט, כגון שהיה שם עד אחד בלבד והבעלים שותקין²⁴, או על פי הבעלים אף על פי שאין עד כלל, היה שם עד אחד והבעלים מכחישין אותו, הרי אלו מותרין אף למזבח

ו. וְטוֹמְטוֹם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס לֹא בִּמְקֹדֶשׁ וְלֹא בַּמִּדִּינָה ... אִינוּ בְכוֹר אֲלֵא נִגְזָז וְנַעֲבַד

משנים עשר המומים באיברי הזרע האחד עשר הוא הטומטום, השנים עשר האנדרוגינוס.

²¹ ועיין בליקוטי הלכות שם [כב ע"א בדפו"י עין משפט אות ל דדעת רש"י דמי שמזיע ולכן הוא מזוהם יש לו עצה להכשירו לעבודה ע"י רחיצת גופו אבל מזוהם בגופן דהיינו שגופו מסריח אין שום עצה להכשירו לעבודה

²² רמב"ם הלכות איסורי מזבח פרק ד הלכה א ב

²³ ועיין אלה המצוות לא תעשה שמח שמט

²⁴ יש להסתפק אם העד הזה אינו כשר לעדות, כגון אשה או עובר עבירה, ומעיד שהשור הוא רובע או נרבע או הרג את הנפש ואין הבעלים מכחישין אותו אם נפסל השור מעל גבי המזבח, מי אמרינן דהתורה שאסרה לקרבן ע"י עד אחד אינו אלא בעד כשר, או לאו דווקא עד כשר. ערוך השלחן העתיד איסורי מזבח נה ו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

אולם אף²⁵ ע"פ שאין לך מום גדול מהן הרי הן פסולין למזבח מדרך אחרת לפי שהן ספק זכר ספק נקבה הרי הן כמיין אחר, ובקרבנות נאמר זכר תמים ונקבה תמימה עד שיהיה זכר ודאי או נקבה ודאית, לפיכך אף העוף שהוא טומטום או אנדרונינוס פסול למזבח.

ז. מן הבהמה להוציא רובע ונרבע מן הבקר להוציא את הנעבד מן הצאן להוציא את המוקצה ומן הצאן להוציא את הנוגח

כבר התבאר במסכת ב"ק דף מ: שהרובע והנרבע²⁶ בין שהיתה הבהמה שלו, בין שהיתה של חברו בין באונס בין ברצון בין בזדון בין בשגגה בין לפני הקדשה בין לאחר הקדישה הרי זו אסורה למזבח.

אבל המוקצה לעבודה זרה אם היא שלו והוקצה קודם שיקדיש נפסל, הקצה של חברו אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, הקצה שלו אחר שהקדישו הרי זה מותר, שאין אדם מקצה דבר שאינו שלו²⁷.

וכן שלו אינה נאסרת אא"כ הקצה אותה ברצון, אבל כשאנסוהו להקצות לאו כלום הוא, וכן אם הקצה בשוגג שלא ידע שזהו עכו"ם²⁸.

דף מא:

ח. אנדרונינוס בכור הוא ומומו עמו או דילמא ספוקי מספקא ליה

²⁵ רמב"ם הלכות איסורי מזבח פרק ג הלכה ג

²⁶ רמב"ם שם פרק ד הלכה ה

²⁷ ואף על גב דגם עדיין שם בעליו עליה שאומרים הקדישו של פלוני, מ"מ אינה שלו ושל הקדש היא. ואפילו בקדשים קלים למאן דס"ל ממונו של בעלים הם, מ"מ להוציא מרשות הקדש אין ביכולתו.

²⁸ ויש להסתפק כשידע רק שהיה סבור שמותר להקצות אם נאסרת כיון דעכ"פ הקצה לה, או דמותרת כיון שעשה זה בשוגג, ונראה שאסורה. ערוך השולחן העתיד הלכות איסורי מזבח סימן נה יג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בכורות

ואנדרונינוס²⁹ אף על גב דבעלמא קיימא לן דבריה בפני עצמו הוא ואינו לא בכלל זכר ולא בכלל נקבה ולפי זה לא הוי בכור כלל, מכל מקום כיון דפליגי בו רבוותא וקצת סבירא להו שהוא בכלל זכר וקצת סבירא להו שהוא בכלל נקבה, הכא גבי בכור אזלינן לחומרא ואמרין שהוא בספק בכור ואינו נגזז ונעבד, ואינו נאכל אלא כשיוולד בו מום אחר שהוא קבוע ולא חשבינן ליה אנדרוניסותו למום, דהא למאן דאמר בריה בפני עצמה היא אין זה מום אלא ברייתו כך הוא, נאמר שמא גם למאן דאמר שבכלל זכר הוא דרך ברייתו כך ולא יחשב מום.

ט. בטומטום דברי הכל ספיקא הוא וקדוש מספיקא

בכור שהוא³⁰ טומטום הרי זה ספק בכור שהרי הוא ספק זכר ספק נקבה ויאכל במומו לבעליו, ואין זה מום מה שהוא טומטום דהא דרכו לקרוע³¹, והו"ל מום עובר וספק הוא שמא יקרע וימצא נקבה. ודוקא במטיל מים במקום נקבות שיש לספק שמא נהפך זכרותו לנקבותו או שמא נקבה היא, אבל מטיל מים במקום זכרותו ודאי בכור הוא וצריך ליתנו לכהן.

²⁹ לבוש שטו ג וש"ך שם ט

³⁰ שו"ע ונו"כ שם ב

³¹ ש"ך ח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

